

ÜLKEMİZDE YATIRIMLARA UYGULANAN TEŞVİKLER

Gelişmiş ya da azgelişmiş tüm ülkelerde değişik amaçlarla uygulanan ve temelde ülkedeki ekonomik ve sosyal sorunların giderilmesini hedef alan devlet yardımları, ya da yaygın tabiri ile teşvikler, kamunun piyasa mekanizmasına müdahale araçlarının en önemlilerinden biridir. Uygulama amacı, kullanılan enstrümanlar ve yöntem bakımından gelişmelere göre hızla adapte edilebilen dinamik bir müdahale aracı olması, devlet yardımlarını ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde önemli bir konuma getirmiştir.

Son dönem ekonomik gelişmeleri ve globalleşme sonrası ortaya çıkan ağır rekabet koşulları ekonomik ve sosyal yapının dış etkilerden korunmasını da teşvik programlarının uygulama alanı içine dahil etmiştir. Gelişmiş ya da azgelişmiş tüm ülkeleri etkisi altına almış globalleşme süreci son dönem teşvik yaklaşımlarında uluslararası ekonomik gelişmeleri öne çıkarmıştır. Bu yaklaşımlar çerçevesinde “Dış etkilerin, ulusal ekonominin rekabet gücü üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmek ve yaratabileceği (işsizlik v.s.) toplumsal sorunları önlemek için alınan önlemlere ve uygulanan politikalara teşvik ve koruma sistemleri denir.

Teşvik ve korumacılık uygulamalarının bütün kesimlerce kabul gören kesin bir tanımı bulunmamakla birlikte ele alınan tanımların ortak noktaları, ülke uygulamalarında ele alınan temel kriterler ile uluslararası düzenlemelerde yer alan hükümler göz önüne alındığında, teşvik programlarının üç ana özelliği bulunmaktadır. Bunlar;

- Piyasa mekanizması dışı kaynak tahsisi (kamusal destek),
- Belirli bir ekonomik ve sosyal hedefe yönelik olması (seçicilik),
- Piyasa mekanizmasında yaratılan tahribatın üzerinde bir dışsal getiridir (ölçülebilir olması).

Ülkemizde, 1913 yılından beri sistemli bir şekilde uygulanan teşvik tedbirleri, ekonomik gelişmelere paralel olarak büyük değişikliklere uğramıştır. Bu dönem içinde ekonomik, sosyal ve siyasi yönde yaşanan değişimlerin kamu politikalarını büyük ölçüde etkilemesi sonucunda, teşvik uygulamaları hem içerik hem de şekil olarak büyük değişime uğramıştır.

Bu çerçevede Ülkemizde;

1-Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ile Uygulanan Teşvikler,

2-Proje Bazlı Teşvik Sistemi,

3-Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı Kapsamında Uygulanan Teşvikler,

4-Cazibe Merkezi Programı.

Uygulanmaktadır.

1- YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI HAKKINDA KARAR

Söz konusu sistem 4 farklı uygulamadan oluşmaktadır:

1. Genel Teşvik Uygulamaları
2. Bölgesel Teşvik Uygulamaları
3. Öncelikli Yatırımların Teşviki
4. Stratejik Yatırımların Teşviki

Bu uygulamalar kapsamında sağlanacak destek unsurları;

Destek Unsurları	Genel Teşvik Uygulamaları	Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Öncelikli Yatırımların Teşviki	Stratejik Yatırımların Teşviki
KDV İstisnası	✓	✓	✓	✓
Gümrük Vergisi Muafiyeti	✓	✓	✓	✓
Vergi İndirimi		✓	✓	✓
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		✓	✓	✓
Sigorta Primi (İşçi Hissesi) Desteği		✓	✓	✓
Faiz veya Kar Payı Desteği		✓	✓	✓
Yatırım Yeri Tahsisi		✓	✓	✓
KDV İadesi				✓

1 Ocak 2021 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere teşvik uygulamaları açısından illerin gelişmişlik düzeyini gösteren bölgesel harita ve il dağılımını gösteren tablo aşağıda gösterilmiştir:

- Asgari sabit yatırım tutarı, uygulamalara göre aşağıdaki gibi belirlenmiştir.
 - Genel Teşvik Sistemi'nde asgari sabit yatırım tutarı,
 - 1. ve 2. bölgelerde 3 milyon TL,
 - 3., 4., 5. ve 6. bölgelerde 1,5 Milyon TL'dir.
 - Bölgesel Teşvik Uygulamaları için asgari sabit yatırım tutarı 1. ve 2. bölgelerde 1 milyon TL'den, diğer bölgelerde ise 1,5 Milyon TL'den başlamak üzere desteklenen her bir sektör ve her bir il için ayrı ayrı belirlenmiştir.
 - Stratejik Yatırımlar için asgari sabit yatırım tutarı 50 milyon TL'dir.

Destek Unsurları:

- Katma Değer Vergisi İstisnası:

Teşvik belgesi kapsamında yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralama için katma değer vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

- Gümrük Vergisi Muafiyeti:

Teşvik belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için gümrük vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

- Vergi İndirimi:

Gelir veya kurumlar vergisinin, yatırım için öngörülen katkı tutarına ulaşıncaya kadar, indirimli olarak uygulanmasıdır.

-Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği:

Teşvik belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının Bakanlıkça karşılanmasıdır.

-Sigorta Primi (İşçi Hissesi) Desteği:

Teşvik belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işçi hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının Bakanlıkça karşılanmasıdır. Sadece 6. bölgede gerçekleştirilecek bölgesel ve stratejik yatırımlar ile TOSHP kapsamında desteklenen stratejik yatırımlar için düzenlenen teşvik belgelerinde öngörülür.

-Faiz veya Kâr Payı Desteği:

Faiz veya Kar Payı Desteği, teşvik belgesi kapsamında kullanılan en az bir yıl vadeli yatırım kredileri için sağlanan bir finansman desteği olup, teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının %70'ine kadar kullanılan krediye ilişkin ödenecek faizin veya kâr payının belli bir kısmının Bakanlıkça karşılanmasıdır.

-Yatırım Yeri Tahsisi:

Teşvik Belgesi düzenlenmiş yatırımlar için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yatırım yeri tahsis edilmesidir.

-Katma Değer Vergisi İadesi:

Sabit yatırım tutarı 500 milyon Türk Lirasının üzerindeki Stratejik Yatırımlar kapsamında gerçekleştirilen bina-inşaat harcamaları için tahsil edilen KDV'nin iade edilmesidir.

3065 sayılı KDV Kanununun Geçici 37 nci maddesi kapsamında imalat ve turizm sektöründe yatırım teşvik belgesi kapsamında gerçekleştirilen bina-inşaat harcamaları, 31/12/2025 tarihine kadar KDV istisnasından yararlandırılabilir.

Genel Teşvik Uygulamaları:

Teşvik edilmeyecek veya teşviki için aranan şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari sabit yatırım tutarı ve kapasiteler üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın Genel Teşvik Uygulamaları kapsamında desteklenmektedir.

1 Ocak 2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere asgari sabit yatırım tutarı 1. ve 2. Bölgelerde 3 milyon TL, 3, 4, 5 ve 6. Bölgelerde 1,5 milyon TL'dir.

Bölgesel Teşvik Uygulamaları:

Bölgesel Teşvik Uygulamalarında her ilde desteklenecek sektörler, illerin potansiyelleri ve ekonomik ölçek büyüklükleri dikkate alınarak tespit edilmiş olup, bölgelerin gelişmişlik seviyelerine göre yardım yoğunlukları farklılaştırılmıştır. Bu uygulama kapsamında sağlanan destek oran ve süreleri özet olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Asgari sabit yatırım tutarı her sektör ve bölge için ayrı ayrı belirlenmekte olup en düşük tutar 1. ve 2. bölgelerde 3 milyon TL, diğer bölgelerde ise 1,5 milyon TL'dir.

BÖLGESEL TEŞVİK UYGULAMALARINDA SAĞLANAN DESTEK UNSURLARI

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB ve EB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB ve EB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği*	Destek Süresi	OSB ve EB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB ve EB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz veya Kar Payı Desteği	İç Kredi				3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
	Döviz / Dövizle Endeksli Kredi		YOK	YOK	1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan
Sigorta Primi (İşçi Hissesi) Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

EB: İmalat sanayine yönelik olarak Endüstri Bölgesinde gerçekleştirilen yatırımlar

-Öncelikli Yatırımların Teşviki:

Ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda, tespit edilen alanlarda yapılacak olan yatırımlar, öncelikli yatırımlar olarak belirlenmiş ve bu yatırımlara 1. 2. 3. ve 4. Bölgelerde gerçekleştirilmiş olsalar dahi 5. Bölgede uygulanan destekler sağlanmıştır. Bu yatırımlara, 5. ve 6. Bölgede gerçekleştirilmeleri halinde ise kendi bölgelerinde uygulanan destekler sağlanmaktadır.

-Stratejik Yatırımların Teşviki:

İthalat bağımlılığı yüksek olan ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar stratejik yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında desteklenmektedir. Bu kapsamda desteklenecek olan yatırımların aşağıdaki kriterlerin tamamını sağlamaları gerekmektedir.

- Asgari sabit yatırım tutarının 50 milyon TL olması,
- Yatırım konusu ürünle ilgili yurt içi toplam üretim kapasitesinin ithalattan az olması,
- Yatırımla sağlanan katma değerinin asgari %40 olması (rafineri ve petrokimya yatırımlarında bu şart aranmayacaktır),
- Üretilen ürünle ilgili toplam ithalat değerinin son 1 yıl itibarıyla en az 50 milyon \$ olması.

STRATEJİK YATIRIMLAR İÇİN SAĞLANAN DESTEK UNSURLARI

Destek Unsurları		BÖLGELER					
		I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası		VAR					
Gümrük Vergisi Muafiyeti		VAR					
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	50					
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	7 yıl (6. bölgede 10 Yıl)					
Yatırım Yeri Tahsisi		VAR					
Faiz veya Kar Payı Desteği*	İç kredi	5 Puan (TOSHP kapsamında yüksek teknolojlili üründe 10, diğerlerinde 8 puan)					
	Döviz / Döviz Endeksli Kredi	2 puan					
Sigorta Primi (İşçi Hissesi) Desteği		10 yıl (Sadece 6. Bölgede Gerçekleştirilecek Yatırımlar) Diğer bölgelerde, TOSHP kapsamında yüksek teknolojlili üründe 7 yıl, diğerlerinde 5 yıl					
KDV İadesi		VAR (Sadece 500 milyon TL ve üzeri yatırımlar için)					

2- PROJE BAZLI TEŞVİK SİSTEMİ:

Ülkemiz için stratejik önemi haiz özel nitelikli projeler ile teknolojik dönüşüm sağlayacak yatırımların desteklenmesine yönelik hazırlanan proje bazlı destek sistemi ile kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda ülkemizin mevcut veya gelecekte ortaya çıkabilecek ihtiyaçlarını karşılama, arz güvenliğini sağlama, dışa bağımlılığını azaltma, teknolojik dönüşümünü sağlama, yenilikçi, AR-GE yoğun ve katma değeri yüksek olma niteliklerini haiz yatırımların proje bazlı olarak desteklenmesi amaçlanmaktadır. Yenilikçi, AR-GE yoğun ve katma değeri yüksek 1 Milyar TL üzerindeki yatırım projelerinin proje bazlı olarak özel destek mekanizmaları ile desteklenmesidir. Söz konusu sistem kapsamında 14 adet destek unsuru bulunmaktadır. Kapsamda, vergisel desteklerin yanında enerji desteği, nitelikli personel desteği, hibe, faiz desteği gibi destekler yer almaktadır. Belirtilen desteklerin oran, süre ve tutarları yatırımcılarla yapılacak müzakereler sonucunda belirlenmektedir.

3- TEKNOLOJİ ODAKLI SANAYİ HAMLESİ PROGRAMI:

Bu program, dış ticaret verileri, talep gelişimi, rekabet yoğunluğu gibi çeşitli kriterler dikkate alınarak, orta-yüksek ve yüksek teknolojlili sektörlerdeki ürünlerin ve bu sektörlerin gelişimi için kritik ürünlerin «Öncelikli Ürün Listesi» ile belirlenmesi ve bu

ürünlerin Ar-Ge, yatırım ve üretim süreçlerinin bütüncül bir yaklaşımla desteklenmesine yönelik bir destek programıdır. Program kapsamındaki başvurular Program Değerlendirme Komitesi'nce değerlendirilerek destek kararı alınır. Program, Bakanlık tarafından belirlenecek çağrı planları dahilinde yürütülür. Programa yapılan başvurular, Program Değerlendirme Komitesi tarafından belirli kriterler dikkate alınarak değerlendirme ve önceliklendirmeye tabi tutulur. Destek çeşidi, oran ve süreleri Komite tarafından belirlenir.

Söz konusu sistem kapsamında, komite tarafından stratejik veya proje bazlı destekler sağlanabilmektedir.

4- CAZİBE MERKEZLERİ PROGRAMI:

Cazibe Merkezleri Programı kapsamında görece az gelişmiş bölgelerimiz olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yer alan 25 ilde gerçekleştirilecek yatırımlar için yatırım ve işletme dönemine yönelik çeşitli destek unsurları öngörülmekte ve bu şekilde kapsam dahilindeki illerimizin ve çevresinin ekonomik ve sosyal kalkınmasının gerçekleştirilmesi, refahının ve özellikle istihdamının artırılması ve göçün azaltılması hedeflenmektedir.

İmalat sanayi yatırımlarının (US-97 Kodu:15-37) organize sanayi bölgesi veya endüstri bölgesinde gerçekleştirilmesi ve asgari 2 milyon TL yatırım tutarı şartını sağlaması, çağrı merkezi yatırımlarının asgari 200 kişilik istihdam sağlaması, ANSI/TIA-942 veya Uptime Institute TIER-3 veya üstü seviyede olan veri merkezi yatırımlarının ise asgari 5.000 m2 beyaz alan ihtiva etmesi durumunda Cazibe Merkezleri Programı kapsamında destekler sağlanabilmektedir.

